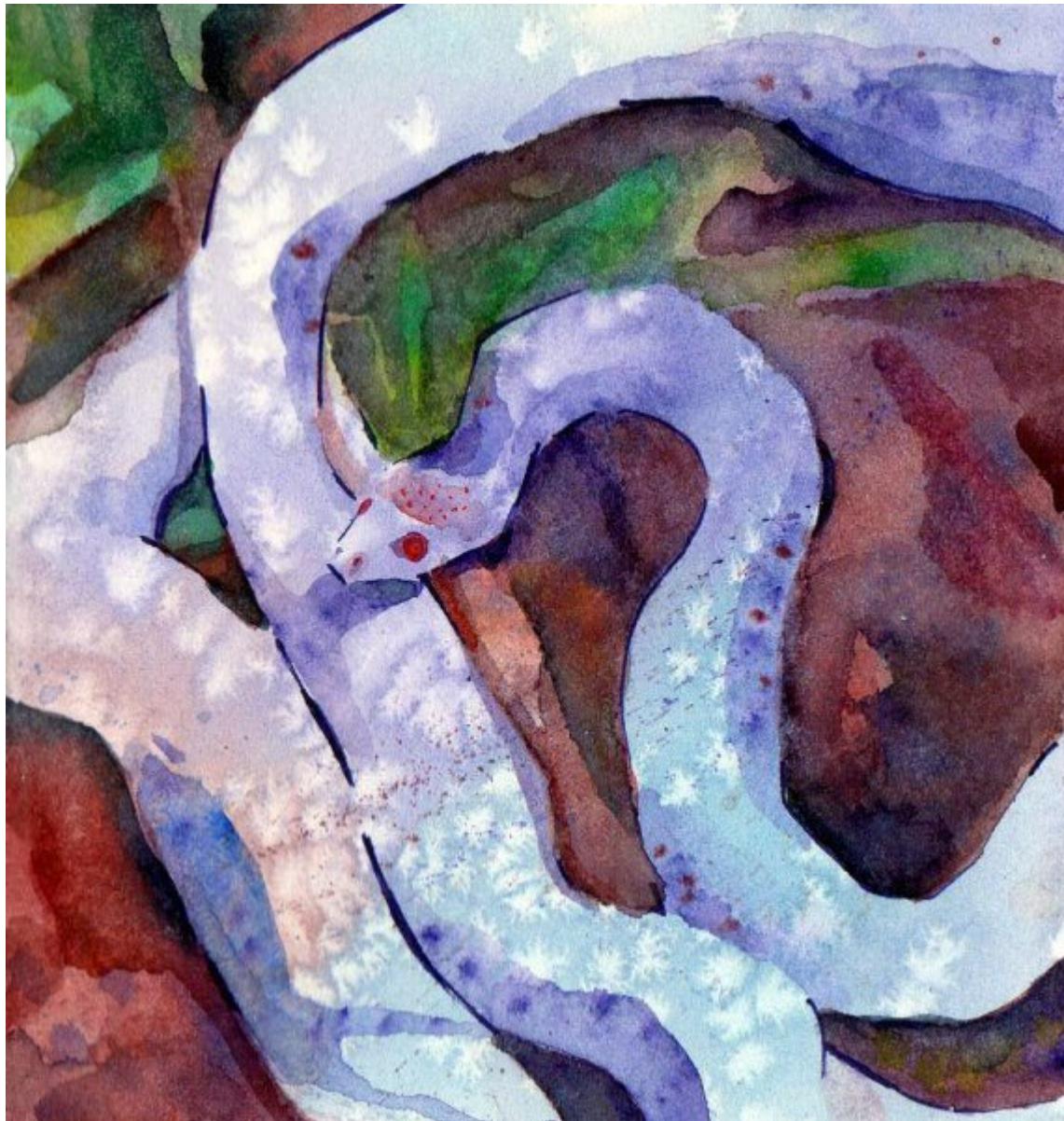

Garasuwuň boýunda / hekaýa

Category: Hekaýalar, Kitapcy

написано kitapcy | 22 января, 2025

Garasuwuň boýunda / hekaýa GARASUWUŇ BOÝUNDA

Ol gün howa örän dury boldy. Şeýle howada Nusaýyň keşbini holsta geçirmekligi arzuw edip ýören höwesjeň hudožnik iş esbaplaryny alyp, ýola şaylandy.

Gadymy Nusaýdan diňe iki zat galypdyr. Olaryň biri täze Nusaý, beýlekisi köne Nusaý. Tahyr köne Nusaýa – belent gala pyýada ýöräp bardy. Ol galanyň içinde ýarym sagatlap aýlandy, soňra Nusaýyň fonunda tebigaty sekillendirmek üçin amatly ýer gözläp, günorta – dagyň etegine ýoneldi. Garasuw çeşmesi şaglap akýardy.

Onuň surat çekmek üçin saýlap alan ýerinden Nusaý galasy eliň aýasynda ýaly bolup görünýärdi. Tahyr gözyetimi tebigy reňkinde görmek niýeti bilen äýnegini aýryp, tuduň şahasyndan asdy-da, daşyň üstünde oturdy. Äýnegin şöhlesi onuň gözüne düşdi. Ýiti şöhle hudožnigiň gözünü gamaşdyrды. Ol şöhläniň ugrundan sowuldy.

Tahyryň galanyň fonunda gyrymsy tut agaçlarynyň hem böwürslenligiň, miweli bagyň hem traktorly meýdanyň, göni awtomobil ýolunyň, gupba ýaly jaýlaryň hem dumana çalym edýän çölüň suratynu polotno geçiresi geldi. Şeýdip oýa batyp oturansoň, ol ajygyp ugrandygyny duýdy. Ol bir döwüm çöregini peýnir bilen iýmek hem çay içmek pikiri bilen oturan ýerinden galdy. Birdenem ol öñündäki äpet ýylany görüp, tisginip, yza çekildi. Şonda Tahyryň ýeňse tarapyndanam ýylanyň haşsyldysy eşidildi. Hudožnik haýsy tarapa ýoneljegini bilmän ýaýdanyp durşuna ýokarsyndaky tuda garanjaklady. Onuň şahasynda üç sany gara ýylan çolaşyp ýatyrdy. Ol ýylanlara azar bermejek bolup, aşak eglip, tuduň şahasyndan äýnegini, goşhaltasyny alyp, tekiz hem açyk meýdana baryp ynjaldy.

Tahyr özünü gorkuzan ýylanlaryň garagaýçaklardygyny, olara siňe syn edip bildi. Garagaýçak – zähersiz ýylan, ol salkyn suwly ýerde ýasaýar. Hudožnigiň kölegesinde oturan tudunyň düýbünden ýap akyp ýatyrdy, töwerek salkyndy.

Tahyr ýaltalyk bilen tutdan düşüp barýan ýylanlara nazaryny dikdi. Ol beýleki agaçlara-da göz gezdirdi. Olaryň şahasynda ýekeje-de ýylan ýokdy. Garagaýçaklaryň ala-böle aşagy adamly tuduň üstünde ýygnanmagynyň sebäbini anyklajak bolup, Tahyr oýa çümenini duýman galdy.

Ýylanlar tutdan düşdüler-de, çöp-çalamlaryň arasyna siňip, sumat boldular. Tahyr eýmenç garagaýçaklaryň mesgenini terk edip, sesýetim ýerdäki gara daga gadam urdy. Ol kiçi gaýa yetip, yzyna öwrüldi-de, Nusaý galasyna seretdi. Gala oña öňküsinden-de ajaýyp bolup göründi. Onuň daşyndaky tutlar, böwürslenler, erikli meýdanlar tutuş gök hala meñzese, galanyň özi agymtyl göle (halynyň ortasyndaky ýalñyz göle) çalym edýärdi. Bu görnüşi polotno geçirmek üçin häzirki duran ýerinden amatly ýer bolmajagyny aňşyran höwesjeň hudožnik egninden goşhaltasyny aýryp, Günden goranmak üçin dakynýan ýalpyldawuk äýneginem ýylçyr daşyň üstünde goýdy.

Tahyr işdämenlik bilen çörek hem peýnir iýip, çay içdi. Ol şundan soň surat depderini üsti stol ýaly endigan daşyň

üstünde goýup, kiçeňræk daşlardanam oturgyç edindi. Tahyr çekjek suratlady hakynda oýlanyp, birnäçe sagat gemyldaman oturdy. Ol gurşan aýaklaryny ýazmak üçin ýerinden galdy. Şol pursatam eýmebç haşsyldy ony tisgindirdi. Ol haşsyldynyň gelen tarapyna öwrüldi. Tahyryň gözü özüne haýbat atýan kepjebaşa düşdi. Ýylan kellesini garyş ýarym ýerden göteripdir. Özünde topulmaga taýyn ýylandan howy basylan hudožnik gottenjekläp, ondan daşlaşdy. Kepjebaş daşyň aşagyna sümüldi. Emma Tahyryň ýiti gözü ýene-de iki sany kepjebaşyň haşsyldamaman, özüne seredýändigini gördü. Ýylanlar haşsyldamasalar-da, ýerden kellelerini göteripdirler. Hudožnik derrew goşhaltasyny hem äýnegini daşyň üstünden aldy-da, gelen ýoly bilen Bagyr obasyndaky awtobus duralgasyna tarap zut gitdi.

Yrymcyl Tahyr bu ahwalaty nämä ýorjagyny bilmedi. Şonuň üçinem ol başyndan geçirenlerini dosty, gazetde edebi işgär bolup işleýän Garyba gürrüň berdi. Dogrusy, Garyp özünüň oglanlykda bile önüp-ösen obadasynyň şu häsiýetini halamady.

– Negözel suratlar çekýäň. Şonda-da keramata gulak gabardýaň – diýip, Garyp özüne iñirdände Tahyr oña:

– Men seň ýaly institut gutaramak, haw, bary-ýogy sekiz klas bilimim bar – diýipdi.

Ynha, indem ýylanly waka ýuze çykdy. Tahyr muny keramat diýip düşündirýärdi.

Garyp höwesjeň hudožnigiň uly ussat hem dünýä ylmy materialistik garaýışly adam bolup ýetişmegini isleýänligi üçin oña:

– Ýylanlaryň daşyňa üýsen ýerini maňa görkez – diýdi.

Ýekşenbe günü iki dost kinooperator hem ýanlaryna alyp, Nusaý galasynyň günortasynda goş basdy. Kino düşürişlige umumy ýolbaşçylygy öz üstüne alan Garyp Tahyry köwekli tuduň aşagynda oturtdy.

Ol kinooperatora:

– Nusaýň ýylanlarynda bilesigelijilik häsiýetiniň ösendigini ilkinji ýuze çykaran şu ýigit. Kinosýužetde muny birinji planda görkez – diýdi.

Soňra olar ýene bir köwekli tut tapdylar. Onuň aşagynda žurnalistiň özi oturdy. Kinooperator suwly çeşmeden uzakda daragt ösmedik takyr ýerde Günüň aşagynda oturyp, duýduryşa garaşmalydy. Kimiň daşyna ýylan üýsse, ol ýuwaşja sygyrmalydy. Kinooperator sygyran adamynyň ýanyna daraklygyna basyp barmaly

hem ony surata düşürmelidi.

Kinooperatoryň Günden goranýan uly saýawany bardy. Tahyr welin äýnegini nirede goýanyny bilmän, şäherden äýneksiz gaýdypdy. Hudožnigiň iň gowy görýän zady äýnegidi. Äýnek onuň goragçysy. Tahyr tuduň aşagynda häli-şindi äýnegini ýadyna düşürip, keýpsız otyrды hem tuduň ýa kölegedäki sowuk daşlaryň üstünde garagaýçak görjek bolup, käte daş-toweregine göz aýlaýardı. Günortana çenli saýawanyň aşagynda, gaty ýerde oturan kinooperator:

– Bessir, oýun gutardy, men gidýän – diýip gygyrdy.

Onuň sesi kinosýužetde şöhratlanmak umydynandan el çekmedik iki dostuň ikisini-de tisgindirdi.

Kinooperator gepini gögertdi. Onuň yzy bilen gitmek üçin Garyp hem aýak üstüne galdy. Entegem özünü üç adamdan ybarat toparyň ýolbaşysy hasaplaýan Garyp:

– Tahyr, gideli – diýdi.

– Galanyň suratyny çekmäge başladym-da, siz gidiberiň.

– Garbak-gurbak etmeli hem biziň oýun etmeýändigimizi operatora düşündirmeli.

– Özüň düşündiräýsene... Meni şu wagt gozgama...

Olar gidip, esli wagt geçensoň, hudožnigiň ýanyna şu töwereklerde goýun bakyp ýoren çopan geldi. Ol:

– Ýagşy ýigit, düýn şu taýda köw-söw edýädim welin, bir zat galdyran-a dälsiň? – diýip, taýagyna söyendi.

– Näçe sermensemem, öýden äýnegimi-hä tapyp bilmedim, gardaş!

Şony ýitiren bolaýmasam...

Çopan jübüsinden öwşün atyp, gözüňi gamaşdyryp barýan äýnegi çykaryp, Tahyra uzatdy. Hudožnik äýnegini garbap aldy-da, üç gezek «sag boluň» diýdi. Ol äýnegini dakynyp, dünýä bakdy. Derrewem aýryp, giden wagty ýadynadan çykarmazlyk üçin ony tuduň şahasyndan – gözüne görnüp duran ýerden asdy-da, surat çekmek bilen meşgul boldy.

Gün batyp barýarka ol Nusaý galasynyň deňunden ýoda bilen ýöräp gelýän iki adamyny gördü. Höwesjeň hudožnik olaryň ır ertir bilen şu ýere gelen adamlardygyny tanady. Ol: «Operator bilen ýaraşypdyr-ow» diýip, içini gepledip, öz işi bilen gümra boluberdi.

Garyp tuduň aşagynda oturan Tahyryň ýanyna ýigrimi-ýigrimi baş ädim galanda gykylyklap başlady.

– Muny görse! Surat diýip, büý-ä, aç-suwsuzam heläk boljak? Arkaýyn ýöräp gelýän Garyp birdenkä sakga durdy. Ol barmagyny

höwesjeň hudožnige uzatdy. Tahyryň bir metr gapdalynda süýnüp ýatan ýylany kinooperator-da gördü.

Kinooperator kamerasyň egninden alyp, işe taýyn edýänçä, Tahyryň bir metr gapdalynda ýatan ýylan daşyň aşagyna sümüldi. Hudožnigiň goşhaltasynyň üstünde düýrlenip ýatan ýylanam, ýabyň gapdalynda daşyň üstündäki ýylan hem böwürslenlikde gizlendiler.

– Indi ynandyňmy meniň ýalançy däldigime? – diýip, Garyp elini kinooperatoryň egnine goýdy.

Kinooperator Garybyň soragyna jogap bermän köwekli tuduň daštowereginde ýene garagaýçak bolaýmasyn diýen umyt bilen ser salmagyny dowam etdi. Žurnalist kinooperatora:

– Tahyryň özünü görmänkäk onuň äýneginiň şöhlesi tas gözümüz iýipdi – diýdi.

– Hawa, hawa! Äýnegini tapypdyr öydýän.

– Äýnek öwşün atdy, munuň äýneginiň şöhlesi ýyldyzyň nury ýaly ak. Sen bir zatlar aňjak bolýaňmy? – diýip, Garyp kinooperatora yüzlendi. – Ýylanlarda hem hut beýleki jandarlarda bolşy ýaly, bilesigelijilik häsiýeti güýcli. Şonuň üçinem, olar tuduň üstünde öwşün atýan zadyň nämedigiji anyklajak bolup, allowaradan süýrenişip gelýärler. Gijesine oduň şöhlesine gelişleri ýaly, gündizine äýnegiň şöhlesine gelýärler.

– Dogry – diýip, kinooperator böwürslenlikden gözünü aýyrman, žurnalistiň sözünü tassyklady.

Garyp Tahyra ýüzlenip, ýuwaşjadan:

– Gördüňmi, dost, indi keramatyň nämedigini? Hany, äýnegiň bäri al? – diýdi.

Hudožnik äýnegini Garyba uzatdy.

– Me.

Garyp Tahyryň hem kinooperatoryň bir ýerde gizlenmeklerini we sygyran wagty gelmeklerini haýys etdi. Ol:

– Tehnikaň taýyn edip gel, meni garagaýçaklaryň arasynda surata düşür – diýip, kinooperatora yüzlendi.

Garyp köwekli tuduň ýanynda ýeke galdy. Ol basym ýylanlaryň öz daşyna üýşjekdiklerine birjik-de şübhelenmän, akar suwuň şildirdisini diňläp, ýarym sagat çemesi oturdy. Bir sagat geçensoň, ol töweregine batyrgaýrak göz aylady. Sonda onuň nazary özüne seredip, biri-biriniň golaýjygynда ýatan iki sany garagaýcaga düşdi.

Allaberdi HAÝYDOW.

«Edebiyat we sungat» gazeti, 1981 ý. Hekayalar